

УДК 930.25

М. Ю. ЧИРКОВА*

ДОСТУП ДО АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Розглянуті генеза та сучасний стан проблеми правового, інтелектуального та фізичного доступу до інформаційних ресурсів державних архівів. Проаналізовано взаємозв'язок між доступом до ретроспективної інформації та станом суспільної свідомості. Запропоновано шляхи вдосконалення інтелектуального доступу до архівів.

Ключові слова: архівна служба; архівні установи; ретроспективна інформація; доступ; розсекречування.

Сенс і кінцева мета існування архівів і всієї державної архівної служби у демократичному суспільстві – забезпечення його членам умов рівного, нічим не обмеженого доступу до документної ретроспективної інформації. Доступ до архівів – це прояв одного з основних прав людини: права на інформацію. Його вдоволення особливо важливе у контексті розвитку демократичних суспільств і пов'язаного з цим процесу підвищення відповідальності людей за політичні та соціальні умови, в яких вони бажають жити. Запорука конституційного права громадян на вільний доступ до інформації – мобільність та відкритість різнопланових інформаційних потоків, зокрема й архівної інформації, не тільки для обмеженого контингенту користувачів (науковців і управлінців), а й для пересічних громадян та соціальних інституцій. Рівень доступності архівної інформації визначає ступінь публічності архівів, тобто їх роль у політичному житті суспільства як інструмента демократичного контролю за діяльністю органів влади.

Проблема доступу до архівної інформації набула особливої актуальності з розпадом соціалістичного табору та демократизацією політичних режимів у цих країнах. Прямо чи опосередковано проблему досліджували українські та іноземні вчені: А. Артизов, Г. Боряк, В. Козлов, Т. Кук, А. Менн-Харіц, І. Мищак, К. Новохацький, А. Плате, Н. Христова, Л. Юдіна та інші. У більшості цих публікацій доступ до архівів розглядається як технічна проблема, яку можна вирішити за допомогою створення необхідних нормативно-правових (законодавство) та інформаційних (довідковий апарат) інструментів. Проте вона має ще один аспект – ідеологічний, адже забезпечення доступу до інформації (у тому числі й ре-

* *Чиркова Марина Юріївна* – викладач кафедри філософії і соціально-політичних дисциплін Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, магістр державного управління.

троспективної) є одним із основних елементів задоволення потреб суспільства у демократичному контролі державної влади та самопізнанні.

З огляду на незавершеність демократичних трансформацій українського суспільства, його атомізованість, пов'язану з амбівалентністю ціннісних орієнтирів сприйняття історичного минулого, проаналізуємо залежність між забезпеченням права доступу до ретроспективної інформації та рівнем суспільної свідомості, а також спробуємо показати можливість розширення доступу до архівів.

Відповідно до європейської практики під доступом до архівів слід розуміти їхню функцію з “надання матеріалів, що перебувають під їх опікою, у розпорядження користувачів”¹. Цю проблему потрібно розглядати у трьох аспектах: правовому, фізичному та інтелектуальному.

Правовий доступ до архівів – це забезпечення конституційних прав громадян на отримання первинної і вторинної інформації про склад і зміст Національного архівного фонду (НАФ). Правові проблеми доступності архівів в Україні врегульовано національним законодавством відповідно до рекомендацій Комітету міністрів Європейського Співтовариства стосовно європейської політики з цього питання. Зокрема, згідно із Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд і архівні установи”, документи НАФ і довідковий апарат до них надаються у користування в архівних установах з часу їх надходження на зберігання. Обмеження доступу до документів застосовується у разі, якщо вони містять конфіденційну інформацію чи таку, що віднесена до державної або іншої передбаченої законом таємниці². Нещодавно прийнятий Закон України “Про доступ до публічної інформації” деталізує умови реалізації права на доступ до інформації. Закон України “Про державну таємницю” встановлює шестимісячний термін для розсекречування документів, якщо рішення про віднесення їхньої інформації до державної таємниці скасоване або строки засекречування закінчилися³.

Доступ до інформації – це один із механізмів конструювання колективної пам'яті й відповідно суспільної свідомості. Недарма за радянських часів значна частина документів Державного архівного фонду, як вважає відомий російський архівознавець В. Козлов, до 50 %⁴ мала обмежений доступ для більшості дослідників, а отже й суспільства. За хрущовської відлиги відбулась часткова демократизація архівної галузі завдяки прийнятій у 1956 р. Радою Міністрів СРСР постанові “Про заходи по упорядкуванню режиму зберігання і кращому використанню архівних матеріалів міністерств і відомств” та подібних постанов ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР. Внаслідок цього до кінця 1957 р. здійснено розсекречування 62 % архівних документів, які перебували на таємному зберіганні⁵. Але у 1959 р. у зв'язку із згортанням демократичних процесів у радянській державі ця робота знову призупинилася й відновилася лише за часів перебудови.

У 1987 р. на виконання рішення колегії Головархіву України “Про розширення доступу дослідників до документів, що зберігаються в державних архівах республіки” в архівах були створені спеціальні комісії для зняття обмеження і розширення доступу до документів. У своїй діяльності вони керувалися затвердженим Головархівом наприкінці 1989 р. орієнтовним переліком документів, які підлягали переведенню на загальне зберігання без поаркушного перегляду. Так, протягом 1989–1992 рр. були розсекречені документи про український визвольний рух, політичні репресії та голодомори в Україні. Партійні архіви, передані до державних архівів відповідно до Указу Президії Верховної Ради України від 27 серпня 1991 р., були розсекречені на виконання наказу Головархіву від 2 квітня 1992 р. “Про розсекречення документів колишніх архівів Компартії України”. Лише незначна частина (0,01–0,06% від загального обсягу) цих документів, створених після 1960 р., залишена на таємному зберіганні⁶. Так починався масштабний довготривалий процес лібералізації архівної галузі України.

Український політолог М. Погребинський зазначає, що розсекречування та публікація частини закритих для дослідників документів у кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст., безумовно, вплинуло на руйнацію радянської ідентичності й сприяли мирному розпаду Радянського Союзу⁷.

Можна констатувати, що розширення доступу до ретроспективної інформації – це одна із загальних тенденцій розвитку архівної справи у посттоталітарних країнах Центральної та Східної Європи, хоча й має певні національні особливості. Ці тенденції знайшли підтвердження і в Україні: хоча темпи розсекречування архівів у другій половині 90-х років уповільнилися, але на 1 січня 2005 р. на таємному зберіганні знаходились лише 1,1 % від загальної кількості одиниць зберігання⁸. З розширенням правового доступу до архівних джерел пов’язане урізноманітнення тематики наукових досліджень української історії, обмеженої у радянський період через ідеологічні міркування, й відповідно ознайомлення суспільства з суперечливими сторінками свого минулого.

Особливості регулювання доступу до архівних документів можна вважати одним з індикаторів зміни гуманітарної політики держави. За президентства В. Ющенка розширення доступу до ретроспективної інформації, у першу чергу про політичні репресії, Голодомор 1932–1933 рр. та інші не менш трагічні сторінки української історії, було визначено одним із пріоритетних напрямків архівної галузі. Зокрема, на цьому наголошувалося в Указах Президента України про вшанування жертв голодоморів та політичних репресій 2005–2006, 2008 рр. й особливо в Указі Президента “Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов’язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні” від 23 січня 2009 р.⁹ Наслідком

такої пильної уваги вищого керівництва країни до проблеми розсекречування архівів, а також наполегливої праці українських архівістів стало те, що зараз лише 0,25 % документів НАФ залишаються на таємному зберіганні.

Наші північні сусіди, росіяни, навпаки, не поспішають із розсекречуванням, наприклад, колишніх партійних архівів. Там цей процес не просто затягнувся на десятиріччя, оскільки його процедура значно складніша ніж в Україні, але й набув зворотного напрямку. Російські дослідники та громадські діячі навіть охрестили його архівною контрреволюцією. Керівник архівної галузі О. Артизов пояснив такий стан справ тим, що оперативні дії щодо відкриття архівів на початку 1990-х рр. випередили створення відповідної законодавчої бази (Федерального закону “Про державну таємницю” 1993 р. та інших нормативних документів). Де-юре документи залишались не розсекреченими, а при оформленні результатів “автоматичного” розсекречування колишніх партійних архівів, виявилось, що відповідно до законодавчих норм можна зняти обмеження у доступі не до всіх документів, бо вони стосуються обороноздатності країни та міждержавних таємниць. Головний російський архівіст висловив стурбованість повільними темпами розсекречування у зв’язку з тим, що “антиросійські інтерпретації подій вітчизняної та світової історії потребують швидкого та адекватного реагування й, відповідно, оперативного розсекречування <...> документів про голод у СРСР 1932–33 рр., про співробітництво українських націоналістів з фашистами і т. п.”¹⁰. Такий вибірковий підхід російських архівістів до вирішення проблеми розсекречування свідчить про те, що доступ до інформації вони розглядають не як демократичне право, а як засіб ідеологічної боротьби.

Засекреченість частини документів про причини початку Другої світової війни та її хід дає підстави апологетам сталінізму заперечувати загально визнані факти. Наприклад, скандально відомий російський публіцист Ю. Мухін звинуватив М. Горбачова та О. Яковлева у фальсифікації історії за допомогою російських архівістів, а саме у підробці пакту Молотова-Ріббентропа та Катинської справи¹¹.

Наслідком, а можливо, і визначальною метою російської державної політики пам’яті стала ідеалізація радянського минулого. Про тенденції суспільного розвитку свідчать матеріали соціологічних досліджень, проведених співробітниками Левада-центру у 1989, 2003 та 2008 рр. За їх результатами до списку найвидатніших людей всіх часів і народів Й. Сталіна включили 12, 40 та 36 відсотків росіян¹², незважаючи на численні публікації про його криваві діяння.

Фізичний доступ до інформації може здійснюватися у двох формах: безпосередньо через отримання власне первинного документа в читальному залі архіву (завдяки організації документів у певні архівні документальні системи) та віддалено – через наповнення інтернет-сайтів графічними зображеннями документів.

Рік у рік зростає кількість дослідників у читальних залах українських архівів. Це підтверджує загальновизнані тенденції розвитку архівних установ у демократичних суспільствах: зняття правових обмежень з доступу до архівних документів, відкритість для суспільства, поступова трансформація суспільної свідомості викликають збільшення інтересу до архівів як серед науковців, так і серед пересічних громадян. Французькі архівісти, наприклад, підрахували, що за тридцять років кількість відвідувачів читальних залів центральних та департаментських архівів зростає майже вп'ятеро – з 43 тисяч у 1969 р. до 197 тисяч у 1999 р., причому, переважна більшість, а саме 182306 дослідників, працювали в архівах департаментів¹³. Здобутки українських архівів значно скромніші: у 2010 р. їхні читальні зали відвідало 28 тисяч проти 12 тисяч у 2003 р. Таке порівняння підкреслює проблему фізичного доступу до інформації, адже пропускна спроможність читальних залів (у центральних архівах навіть змушені запровадити попередній запис дослідників через брак місць) та наявне в них обладнання абсолютно не задовольняють постійно зростаючі вимоги користувачів-науковців і викликають їхні нарікання. Дослідники вважають, що необхідно оснастити читальні зали новою копіювальною технікою, знизити розцінки на виготовлення копій документів, організувати безпосередній доступ до всієї інформаційної системи, якою є НАФ України¹⁴. Слід зауважити, що лише половина приміщень, у яких розміщуються регіональні архіви, збудована у 1965–1992 рр. за типовими проектами, решта – пристосовані для зберігання архівних документів, частина з них взагалі аварійні.

Враховуючи стабільно низький рівень фінансування архівної галузі, малоймовірна можливість кардинальних змін щодо обладнання читальних залів, тим більше будівництва нових приміщень. Значно перспективнішим (з урахуванням темпів розвитку сучасних інформаційних технологій) може виявитися віддалений доступ до документів через мережу Інтернет. Інтенсивність пошукових процесів у невидимій сфері віртуального світу є на два порядки вищою, ніж у реальних читальних залах архівів. Підраховано, що в світі на одного дослідника в читальному залі припадають сотні дослідників в Інтернеті¹⁵. Статистика відвідування інтегрованого електронного інформаційного ресурсу державних архівів – веб-порталу Держкомархіву – свідчить про справедливість цього твердження. Наприклад, протягом 2009 р. читальні зали державних архівів відвідали 28 тис. користувачів ретроспективної інформації, тоді як кількість віртуальних відвідувачів веб-порталу за рік досягла 850 тис.

Створення банку цифрових зображень документів в Інтернеті – це один із магістральних напрямків у діяльності багатьох архівних служб. Корпус давніх документів з історії держави – це не тільки важлива складова документальних ресурсів держави і суспільства, а й своєрідні маркери процесів державотворення, вони відіграють роль важливого фактора самоусвідомлення і консолідації нації. Реєстри цифрових зображень

архівних документів і найцінніших рукописних пам'яток виставлені на сайтах національних архівів Великобританії, Ісландії, Норвегії, Канади, США, Польщі, Литви, інших країн.

Своїми найдавнішими документами пишуться не лише народи Європи та Північної Америки. Країни, що не мають тисячолітньої писемної історії, також почали активно освоювати архівний сегмент всесвітньої мережі. Зокрема, архівні служби країн Південно-Східної Азії, які ще донедавна мали низький рівень соціально-економічного розвитку, нині представлені в мережі як офіційними веб-сайтами, так і оригінальними інтернет-проектами, що висвітлюють окремі сторінки національної історії. Наприклад, для проекту "Віртуальний в'єтнамський архів" оцифровано понад 2,7 млн. аркушів архівних документів з історії в'єтнамської війни. І робота ця триває – щомісяця "Віртуальний архів" поповнюється 30 тис. аркушів документів. Національний архів ще однієї південноазійської країни – Сингапуру – почав оприлюднення архівних документів в Інтернеті ще у 1999 р. Крім офіційного веб-сайту у цієї архівної служби є інтернет-портал, на якому через повнотекстові бази даних можна ознайомитися з текстами документів, мапами, планами, фотографіями, прослухати і переглянути аудіовізуальні документи та записи усної історії¹⁶.

Інтелектуальний доступ до інформації можна характеризувати як отримання необхідної інформації через документи вторинного рівня, тобто довідковий апарат (ДА) та інформаційні системи (бази та банки даних), а також публікації документів.

Необхідно зауважити, що на момент прийняття вже згадуваної постанови Ради Міністрів СРСР 1956 р. про режим зберігання та використання архівних документів часто єдиним елементом ДА в українських архівах були лише описи фондів, інколи навіть не на всі наявні фонди або без включення всіх документів. На виконання урядових постанов про вдосконалення використання архівних документів у республіці розпочалася робота зі створення та вдосконалення ДА, яка проводилася за трьома напрямками: створення системи каталогів, підготовка путівників по архівних фондах, удосконалення описів. Пріоритетним напрямком визначили саме каталогізацію, яку вперше застосували у 1953 р. У середині 1960-х рр. було закаталогізовано близько 10 % фондів українських держархівів, а у більшості з них створено систему каталогів¹⁷. Для порівняння: у французьких архівах ще у 1980-х рр. почали переведення каталогів в електронний варіант за допомогою сканування, а в українських архівах і у XXI ст. продовжують паперову каталогізацію.

Крім каталогізації українські архівісти приділяли значну увагу створенню одного з головних елементів ДА – путівників. Але вже у 1959 р. намітилася негативна тенденція щодо створення ДА до архівних фондів й доступу до ретроспективної інформації. Початком став закритий методичний лист Головархіву СРСР від 31 серпня 1959 р., у якому зазначалося, що архівісти у підготовлених путівниках занадто повно розкривають

зміст документів з економіки, зовнішньої та внутрішньої політики. Для недопущення подібного створювалися спеціальні комісії, які переглядали всі підготовлені до друку праці й навіть переробляли вже здані до набору, а архівістам пропонувалось зосередитися на внутрішньоархівній роботі¹⁸. Фактично цей лист призупинив не лише створення повноцінного ДА, тобто обмежив умови інтелектуального доступу, але й вплинув на темпи та обсяги розсекречування – правового доступу. Тенденція невисокої інформативності архівних довідників зберігалася свідомо протягом усього радянського періоду і набула позитивних змін лише за незалежності України.

Зокрема, протягом 1993–2004 рр. поряд із традиційними видами ДА (описи, каталоги, путівники, огляди фондів, покажчики тощо) українські архівісти почали активно створювати нові види (анотовані реєстри описів, електронні бази даних облікового та тематичного характеру, електронні версії реєстрів фондів). Оновленню підходів до створення путівників сприяло прийняття спеціальної програми “Архівні зібрання України” (2001–2005). У межах її виконання архівні путівники набули максимальної інформативності, бо, на відміну від радянського періоду з великою кількістю не анотованих фондів, розкривають зміст усіх інформаційних ресурсів архіву: фондів, колекцій, окремих документів, довідково-інформаційного фонду. Новим видом архівних довідників став анотований реєстр описів, який містить систематизований перелік описів архівного фонду зі стислими анотаціями документів¹⁹.

В Інтернеті відсутні бази даних українських архівів, але це певною мірою компенсується іншим потужним довідковим масивом – представленням усіх без винятку путівників і анотованих реєстрів описів фондів, які побачили світ у галузевій серії “Архівні зібрання України” з 2000 р. (30 томів), а також інших довідників – загалом 58 томів електронних видань загальним обсягом понад 25 тис. книжкових сторінок, серед яких, “Реєстр розсекречених архівних фондів України”, “Зведений каталог метричних книг, що зберігаються у державних архівах України”.

Ще однією формою інтелектуального доступу до інформації є публікація документів. Слід зазначити, що українські архіви намагаються активно використовувати цю форму. Наприклад, тільки у 2007–2008 рр. державними архівами до наукового обігу введено великий масив джерел про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні завдяки підготовці та публікації понад 30 збірників документів загальнодержавного та регіонального масштабу²⁰.

Отже, за умови повної доступності офіційних документів суспільство може здійснювати глибокий критичний аналіз наявних соціальних проблем, давати імпульс державній системі до більшої гнучкості та запровадження інновацій. Але організаційно-технологічні проблеми інтелектуального і фізичного доступу більшою мірою залежать від реальних, передовсім, фінансових і кадрових ресурсів державної архівної служби.

Не останню роль у процесі формування історичної пам'яті українського суспільства відіграє державна архівна служба, установи якої активно задіяні у більшості заходів, пов'язаних із актуалізацією в суспільстві ретроспективної інформації про трагічні сторінки української історії. Завдяки підготовленим архівними установами виставкам і публікаціям архівних документів широкі кола громадськості отримали змогу осягнути трагедію Голодомору 1932–1933 рр., велич Перемоги 1945 р., гіркоту поразки визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр. Але інтерпретація суперечливих подій у спільній історії ХХ ст. стали однією з причин конфліктності взаємовідносин двох незалежних держав – Росії та України, а доступ до інформації про ці події – механізмом формування соціальної пам'яті як складової суспільної свідомості.

Задля розширення можливостей доступу українські архіви повинні якнайшвидше створити загальнодержавну інформаційну систему ретроспективних ресурсів. Крім того, їм потрібно значно збільшити обсяги публікації архівних документів у режимі “он-лайн”. Такі публікації міжнародні архівні інституції вважають основним засобом представлення документів світові.

¹ Рекомендація № R (2000) 13 Комітету Міністрів країнам-членам стосовно європейської політики доступу до архівів // Вісник Державного комітету архівів України. – 2000. – № 4. – С. 79.

² Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про Національний архівний фонд і архівні установи” // Офіційний вісник України. – 2002. – № 2. – С. 43.

³ Закон України “Про державну таємницю” // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – С. 361.

⁴ Козлов В. П. Публичность архивов и свобода архивной информации // Российское архивное дело. Архивно-источниковедческие исследования. – М.: РОССПЭН, 1999. – С. 263.

⁵ Нариси історії архівної справи в Україні / За заг. ред. І. Матяш та К. Климової. – К.: Видавн. дім “КМ Академія”, 2002. – С. 472.

⁶ Рішення колегії Державного комітету архівів України від 23 квітня 2009 р. “Про хід виконання держархівними Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37/2009 “Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні” // Вісник Державного комітету архівів України. – 2009. – № 2(35). – С. 76–77.

⁷ Історична пам'ять як поле змагань за ідентичність: матеріали “круглого столу”, 22 квіт. 2008 р. / За заг. ред. Ю. О. Зерній. – К.: НІСД, 2008. – С. 23.

⁸ Рішення колегії Державного комітету архівів України від 23 квітня 2009 р. “Про хід виконання держархівними Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37/2009 “Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні” // Вісник Державного комітету архівів України. – 2009. – № 2 (35). – С. 77.

⁹ Указ Президента “Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними

репресіями та голодоморами в Україні” від 23 січня 2009 р. № 37/2009 // Вісник Державного комітету архівів України. – 2009. – № 1 (34). – С. 45–46.

¹⁰ Доступ к доступу: на вопросы “Огонька” отвечает и.о.руководителя Федерального архивного агентства Андрей Артизов // Огонёк. – 2009. – № 30 (5108). – С. 16.

¹¹ Мухин Ю. И. Фальсификатор Козлов // Дуэль. – 2008. – 19 лютого. – №8 (557).

¹² Дубин Б. Время свидетелей истекло // Огонёк. – 2009. – № 19 (5097). – С. 26–27.

¹³ Les publics des archives départementales et communales, profil et pratiques/ Sous la direction de L. Mironer. – Paris: DEP, Ministère de la culture et de la communication, 2003. – С. 11, 14.

¹⁴ Боряк Г. В., Папакін Г. В. Архіви України і виклики сучасного суспільства: штрихи до колективного портрета користувача архівної інформації // Архіви України. – 2003. – № 1–3. – С. 50–51.

¹⁵ Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів // Архіви України. – 2002. – № 4–6. – С. 142.

¹⁶ Левченко Л. Особливості функціонування Інтернет-сайтів архівних служб країн Південно-Східної Азії // Архіви України. – 2009. – № 3–4. – С. 213–226.

¹⁷ Мищак І. Заходи українських архівістів щодо створення і вдосконалення науково-довідкового апарату архівів (1950-і – 60-і рр.) // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий наук. зб. – Вип. 5: Архіви – складова інформаційних ресурсів суспільства. – К., 2002. – С. 99–100.

¹⁸ Там само. – С. 101.

¹⁹ Юдіна Л. М. Використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України: науково-методичні засади, напрями та форми (1993–2004 рр.): Автореф. дис. . . канд. іст. н.: 07.00.10 / Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства. – К., 2005. – С. 9.

²⁰ Рішення колегії Державного комітету архівів України від 23 квітня 2009 р. “Про хід виконання держархівами Указу Президента України від 23 січня 2009 р. №37/2009 “Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов’язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні” // Вісник Державного комітету архівів України. – 2009. – № 2 (35). – С. 81.

Рассмотрены генезис и современное состояние проблемы правового, интеллектуального и физического доступа к информационным ресурсам государственных архивов. Проанализирована взаимосвязь между доступом к архивной информации и состоянием общественного сознания. предложены пути совершенствования интеллектуального доступа к архивам.

Ключевые слова: архивная служба; архивные учреждения; ретроспективная информация; доступ; рассекречивание.

In article are considered the genesis and modern condition of the problem of legal, intellectual and physical access to information resource of state archives, analyzed intercoupling between access to archive information and condition of the public consciousness, offered the ways of the improvement of the intellectual access to archives.

Keywords: archival service; archival institutions; retrospective information; access; declassification.